

**ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНЕ ПАРТНЕРСТВО
В КОНТЕКСТІ ЦИФРОВІЗАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ**

**PUBLIC-PRIVATE PARTNERSHIP IN THE CONTEXT
OF DIGITALISATION OF THE NATIONAL ECONOMY**

Анотація. Досліджено теоретичні та організаційні аспекти формування державно-приватного партнерства у взаємозв'язку з сучасними процесами цифрової трансформації національної економіки. Запропоновано шляхи подальшого вдосконалення законодавчого та інституційного забезпечення державно-приватного партнерства із залученням приватного капіталу.

Abstract. The article examines the theoretical and organizational aspects of public-private partnership formation in relation to the current processes of digital transformation of the national economy. The author suggests ways to further improve the legislative and institutional support for public-private partnerships involving private capital.

Система управління державними активами в Україні протягом останніх 30 років довела свою неспроможність. У результаті цього, зношеність основних фондів в умовах недостатнього бюджетного фінансування, змушують державу шукати нові механізми залучення капітальних інвестицій.

У світовій практиці широкого розповсюдження набули проекти державного приватного партнерства (ДПП) у секторі енергетики, транспорту, житлово-комунального господарства, системи охорони здоров'я та інших галузях на основі трансформації цифрових технологій. Механізм ДПП є основою для залучення інвестицій, дозволяє підвищити якість державних послуг відповідно цілей суспільного розвитку (ЦСР), ефективність використання активів, а також сприяє обміну досвідом та розвитку співробітництва між приватним та державним секторами.

Теоретичні аспекти цифровізації економіки за його сутністю та формами розглянуто у роботах [1-3]. Зміст та елементи механізму ДПП, а також умови, що утворюють оптимальне середовище для реалізації проектів за участю держави та приватного капіталу висвітлені у [4-6]. Ці дослідження достатньо широко висвітлюють процеси цифровізації та надають загальну характеристику їх впровадження у різноманітних механізмах функціонування державного та приватного секторів. Проте залишаються невирішеними питання місця та ролі ДПП в цифровізації економіки, зокрема через її вплив на ДПП та виклики цифровізації, що впливають на простір та масштаби ДПП.

Інноваційна модель ДПП в цифровізації економіки передбачає залучення цифрових технологій в державний сектор через механізм ДПП для досягнення ЦСР. Цифрові технології сприяють економічному зростанню, будучи при цьому екологічно чистими. Крім того, цифрові технології мають потенціал у багатьох важливих сферах, таких як обмін знаннями, комунікація, управління, передача інформації та координація роботи співробітників. Цифрова трансформація стимулює економічні та соціальні інновації.

З метою розвитку ДПП, Міністерство економіки здійснило ряд важливих кроків на законодавчому рівні. Зокрема, у 2010 році в Україні було прийнято Закон «Про державно-приватне партнерство» [7]. Цей Закон визначає організаційно-правові засади взаємодії державних партнерів з приватними партнерами та основні принципи державно-приватного партнерства на договірній основі. Крім цього, триває робота над удосконаленням законодавства про концесії з урахуванням найкращих міжнародних практик. Міністерством економіки прийнято постанови, які вдосконалюють процедури взаємодії між державою і приватним бізнесом. Також подано до Верховної Ради України законопроект про внесення змін до Податкового кодексу України щодо реалізації проєктів на умовах ДПП. Це лише частина того, що потрібно зробити для законодавчого та інституційного забезпечення ДПП із залученням приватного капіталу.

Нормативне закріплення лише сфер правовідносин без окреслення умов використання механізму ДПП не дозволяє визначити сферу застосування Закону України «Про державно-приватне партнерство», що свідчить про правові прогалини регулювання правових відносин ДПП на законодавчому рівні. У Законі відсутня ключова характеристика ДПП як співробітництво, яке спрямоване на впровадження ініціатив для забезпечення потреб суспільства у публічних об'єктах та послугах.

Закон України «Про державно-приватне партнерство» надає можливість реалізувати проєкт на умовах механізму ДПП шляхом укладення договорів про:

- 1) концесію;
- 2) управління майном виключно за умови передбачення у договорі, укладеному в рамках ДПП, інвестиційних зобов'язань приватного інвестора;
- 3) спільну діяльність;
- 4) інші договори.

Як бачимо, Закон прямо передбачає лише договір концесії, управління майном та спільну діяльність як договірну форму реалізації проєкту ДПП. Гнучкість механізму ДПП проявляється у можливості взаємовигідного узгодження інтересів як державного, так і приватного партнерів з урахуванням особливостей та цілей кожного окремого проєкту.

За даними центральних та місцевих органів виконавчої влади в Україні станом на 01.01.2024 на умовах ДПП укладено 198 договорів, з яких реалізується 22 договори (10 - концесійних договорів, 6 - договорів про спільну діяльність, 6 - інші договори), 166 договорів не реалізується (115 - не виконується, 51 - розірвані / закінчився термін дії), 10 призупинені у зв'язку зі збройною агресією російської федерації [8]. Договори, укладені на умовах ДПП, які реалізуються станом на 01.01.2024 в розрізі областей за видами діяльності наведено на рис. 1

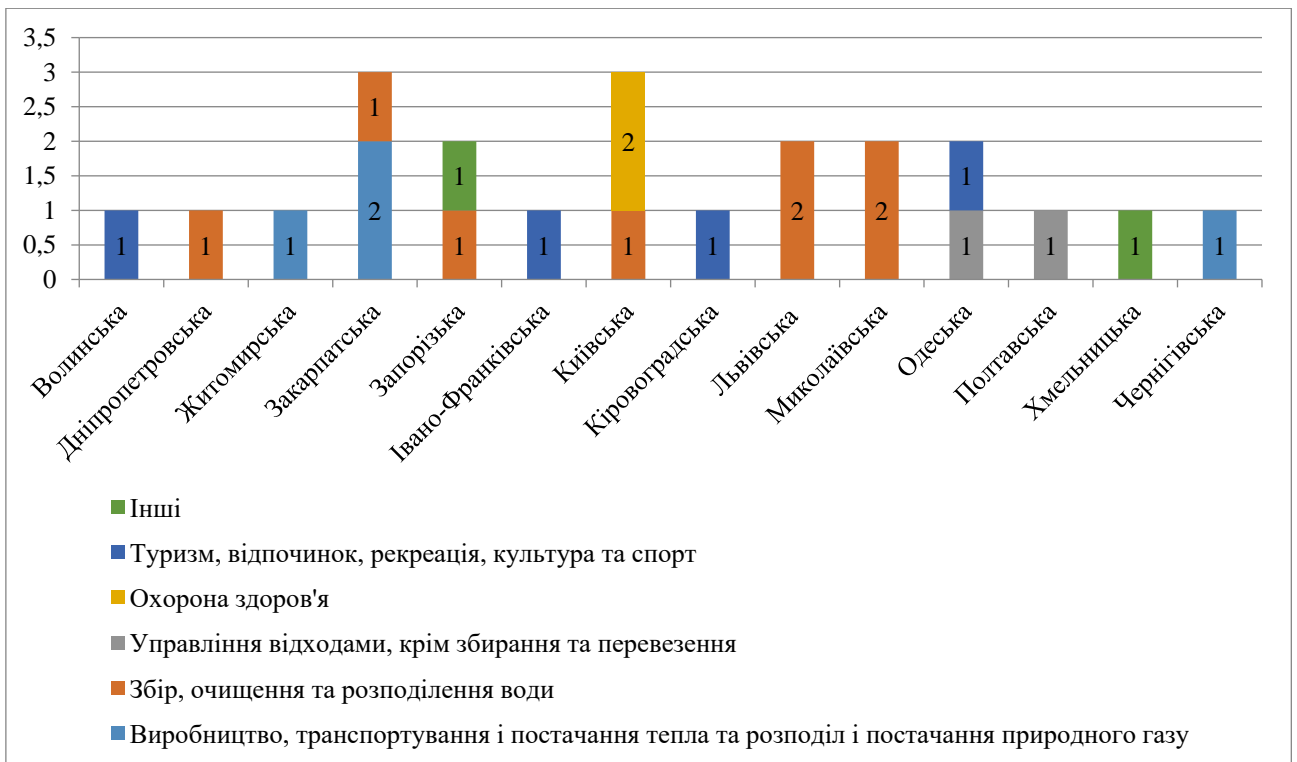

Рис. 1 Кількість договорів укладених на умовах ДПП (станом на 01.01.2024)

Побудовано [8]

Варто звернути увагу на те, що серед договорів, які були укладені у рамках механізму ДПП, переважають договори концесії. Територіальний розподіл проєктів ДПП свідчить про те, що значна частина проєктів реалізується на території Київської (3 або 13,6% від усіх проєктів) та Закарпатської (3 або 13,6%) областей. В основному це проєкти у сферах надання житлово-комунальних послуг, таких як виробництво, транспортування і постачання тепла, збір, очищення та розподілення води, а також охорона здоров'я.

З урахуванням того, що значну частину проєктів, які реалізуються на основі механізму ДПП складають договори концесії, потрібно звернути увагу на те, що незначний досвід їх реалізації ставить під сумнів їх ефективність. Серед таких причин можна виділити наступні:

- 1) нечіткість розмежування процедур ДПП та концесії, що зумовлює значно більшу популярність звичних для приватних інвесторів механізмів, наприклад, таких як спільна діяльність чи оренда;
- 2) неспроможність приватних інвесторів забезпечити фінансування проєкту, передбаченого концесійним договором;
- 3) неможливість замінити приватного інвестора у разі його неспроможності фінансувати перелік заходів визначених договором;
- 4) неадекватність механізму визначення розміру концесійних платежів.

Глибока цифровізація, яка зараз відбувається, стосується переважно фізичних осіб, підприємців, малого бізнесу, які у випадку ДПП майже не розглядаються. Популярну цифрову систему Prozzogo неможна визнати як інструмент, що активно сприяє розвитку ДПП. На початку розробки системи Prozzogo існувала ідея перетворення її у вдалий проєкт

ДПП, але визнати цю діючу цифрову систему та майданчик Prozzogo як інструменти, що безпосередньо впливають на ДПП, на жаль, не можливо.

Питання розбудови бізнес-комунікацій та документообігу ДПП знаходяться у зародковому стані. Будь-які офіційно-правові дії, що стосуються налагодженню ефективної комунікації досі залишаються у паперовому форматі. Сьогодні відсутня процедура дистанційного підписання цифровим підписом договору на концесію державного майна. До сих пір на рівні державних органів влади та місцевого самоврядування не здійснено остаточний перехід на електронний документообіг. Скоріше за все, цифровізація різних сфер суспільної діяльності створює такий собі підвищений ажіотаж бізнес-культурної атмосфери в очах іноземного інвестора.

Загальні тенденції розвитку цифровізації світової економіки прогнозують зростання її впливів на технологічну основу ДПП. Так як ДПП в умовах цифрової трансформації зіштовхується з новими технологіями, які відкривають нові сфери, його розвиток, привабливий для інвесторів. Такі технології виникають: а) на стику різних видів економічної діяльності; б) внаслідок поєднання у єдину інноваційну ідею проекту ДПП інновацій різної природи, наприклад високотехнологічних із соціально-економічними або екологічними складовими, тобто мова йде про поєднання виробничих та управлінських технологій ДПП. Вища форма сучасного ДПП в контексті цифровізації економіки – корпоратизація державних активів та вільний обіг цінних паперів на сучасному цифровому фондовому ринку, який сьогодні, на жаль, відсутній. Допоки не буде зроблений рішучий крок у напрямку створення вторинного ринку цінних паперів, переваги цифровізації для ДПП в державному секторі будуть незначними, концентруючись лише навколо технологічних змін у виробництві приватного бізнесу.

Література

1. Ляшенко, В.І., Вишневський, О.С. Цифрова модернізація економіки України як можливість проривного розвитку: монографія. Київ: Інститут економіки промисловості НАН України. – 2018. – 252 с.

2. Вишневський В.П., Вієцька О.В., Гаркушенко О.М., Князев С.І., Лях О.В., Чекіна В.Д., Череватський Д.Ю. (2018). Смарт-промисловість в епоху цифрової економіки: перспективи, напрями і механізми розвитку. Інститут економіки промисловості НАН України (Київ).

3. Матвейчук Л.О. Цифрова економіка: теоретичні аспекти. Вісник Запорізького національного університету. 2018. № 4 (40). С. 116-127. DOI: <https://doi.org/10.26661/2414-0287-2018-4-40-18>.

4. Азаренкова, Г.; Алексеев, І.; Гурковський, М.; Орехова, К.; Головка, О.; Курило, О. Механізм державно-приватного партнерства. Financial and credit activity problems of theory and practice, [S. l.], v. 5, n. 46, p. 240–248, 2022. DOI: 10.55643/fcaptr.5.46.2022.3887.

5. Шулюк, Б. Корпоративне фінансування проектів державно-приватного партнерства: оцінка фінансових можливостей і ризиків. Financial and credit activity problems of theory and practice, [S. l.], v. 3, n. 38, p. 78–85, 2021. DOI: 10.18371/fcaptr.v3i38.237422.

6. Teremetskyi, V. I.; Karmaza, O. O.; Zadychaylo, D. D.; Telestakova, A. A. Аналіз основних положень Закону України «Про державно-приватне партнерство» у контексті здійснення економічної реформи. *Financial and credit activity problems of theory and practice*, [S. l.], v. 3, n. 26, p. 443–450, 2018. DOI: 10.18371/fcaptp.v3i26.144915.

7. Закон України «Про державно-приватне партнерство» 01.07.2010 № 2404-VI

8. Стан здійснення ДПП в Україні / Міністерство економіки України. Режиму доступу: <https://me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=9fc90c5e-2f7b-44b2-8bf1-1ffb7ee1be26&title=StanZdiisnenniaDppVUkraini> (дата звернення 28.03.2024).

References

1. Lyashenko, V.I., Vishnevsky, O.S. (2018). Digital modernization of Ukraine's economy as an opportunity for breakthrough development: a monograph. Kyiv: Institute of Industrial Economics of the National Academy of Sciences of Ukraine [in Ukrainian].

2. Vishnevsky V.P., Vietskaya O.V., Garkushenko O.M., Knyazev S.I., Lyakh O.V., Chekina V.D., Cherevatsky D.Yu. (2018). Smart industry in the digital economy: prospects, directions and mechanisms of development. Institute of Industrial Economics of the National Academy of Sciences of Ukraine (Kyiv) [in Ukrainian].

3. Matveychuk L.O. (2018). Digital economy: theoretical aspects. Bulletin of Zaporizhia National University. DOI: <https://doi.org/10.26661/2414-0287-2018-4-40-18> [in Ukrainian].

4. Azarenkova, G., Aliksieiev, I., Hurkovskyy, M., Oriekhova, K., Golovko, O., & Kurylo, O. (2022). PUBLIC-PRIVATE PARTNERSHIP MECHANISM. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 5(46), 240–248. <https://doi.org/10.55643/fcaptp.5.46.2022.3887>

5. Shuliuk, B. (2021). CORPORATE FINANCING OF PUBLIC-PRIVATE PARTNERSHIP PROJECTS: ASSESSMENT OF FINANCIAL OPPORTUNITIES AND RISKS. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 3(38), 78–85. <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v3i38.237422>

6. Teremetskyi, V. I., Karmaza, O. O., Zadychaylo, D. D., & Telestakova, A. A. (2018). ANALYSIS OF THE MAIN PROVISIONS OF THE LAW OF UKRAINE «ON PUBLIC-PRIVATE PARTNERSHIP» IN THE CONTEXT OF REFORMATION THE ECONOMY. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 3(26), 443–450. <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v3i26.144915>

7. Zakon Ukrainy «Pro derzhavno-pryvatne partnerstvo» 01.07.2010 № 2404-VI [in Ukrainian]

8. Stan zdiisnennia DPP v Ukraini / Ministerstvo ekonomiky Ukrainy. [in Ukrainian] Available at: <https://me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=9fc90c5e-2f7b-44b2-8bf1-1ffb7ee1be26&title=StanZdiisnenniaDppVUkraini> (date of reference 28.03.2024).